

Đuro Vidmarović

Zagreb

PJESNIŠTVO MATE ŠINKOVIĆA KAO ODRAZ POVIJESTI I POSTOJANOSTI GRADIŠĆANSKIH HRVATA U MAĐARSKOJ

(Izbor iz književne zaostavštine Mate Šinkovića)

Rasap etničkog arhipelaga gradišćanskih Hrvata

Gradišćanski Hrvati su onaj ogranak hrvatskoga naroda čija je sudbina naglašeno prisutna u jugoslavenskoj javnosti. Razlog tome su pritisci nacionalističkih snaga koje imaju za cilj potpunu germanizaciju svih austrijskih narodnih manjina, među kojima su i Hrvati u Gradišću.

Ove, povijesno preživjele snage, vođene uskim antikulturnim i antihumanim motivima, ne mogu shvatiti ulogu mosta koja pripada narodnim manjinama u današnjim međunarodnim odnosima. Ta uloga daje manjinama novu, duboko humanu i progresivnu dimenziju.

Gradišćanski Hrvati, svojom poviješću, kulturnom baštinom i zemljopisnim smještajem, predstavljaju značajan faktor u produbljivanju i obogaćivanju kulturnih i političkih veza SFR Jugoslavije s Austrijom, Mađarskom i Čehoslovačkom. Naime, oni ne žive samo u austrijskoj pokrajini Gradišće (Burgenland) već i u Mađarskoj i Čehoslovačkoj.

Ovaj politički rasap njihovog etničkog arhipelaga posljedica je odluka donesenih na Konferenciji mira u Parizu 1919—1920, te razgraničenja Austrije s Mađarskom i Čehoslovačkom.

Moramo prihvatiti sve posljedice koje su iz toga proizišle, kako u kulturnom tako i u političkom razvoju ovih etničkih segmenata. A one su znatne jer je unutrašnji razvoj svake od ovih triju država nametnuo i specifičan odnos prema narodnim manjinama.

Činjenica je da danas moramo govoriti o Gradišćanskim Hrvatima u Austriji, Mađarskoj i Čehoslovačkoj. Dugogodišnja razbijenost ovoga narodnog ogranka dovela je do niza specifičnosti u kulturnom stvaralaštvu, etničkoj opstojnosti i društvenoj profiliranosti svakoga od njegovih razbijenih dijelova.

Ovakav položaj Gradišćanskih Hrvata nameće našim etnolozima, povjesničarima i lingvistima složen i obiman zadatak da sistematski obrade njihovu povijest, etnografsko naslijeđe, kulturnu baštinu i jezične osobenosti.

Želja mi je, ovim radom, dati prilog tom naporu, upozoravajući na književnu zaostavštinu Mate Šinkovića, Gradišćanskog Hrvata iz Mađarske.

Gradišćanski Hrvati u Mađarskoj

Narodna Republika Mađarska je domovina triju južnoslavenskih narodnih manjina: hrvatske, srpske i slovenske.

Prema statističkim podacima koje je obradio mađarski historičar Danilo Urošević u knjizi »Povijest Južnih Slovena u Mađarskoj« (Budimpešta, 1969), u ovoj zemlji obitava 6 400 pripadnika srpske, 4 487 pripadnika slovenske i 35 294 pripadnika hrvatske narodne manjine.

Unutar te najbrojnije skupine davno iseljenih Hrvata jednu sedminu čine Gradišćanski Hrvati, ili kako ih ovdje nazivaju Zapadni Hrvati. Njihov etnički arhipelag prostire se uz mađarsko-austrijsku granicu kroz dvije županije: Jura — Šopronj (Győr — Sopron) i Željezna (Vas).

Županija: Jura — Šopronj

Kotar: Mošonj (Mosonmagyaróvár)

Selo:

Bizonija (Bezenye)	1 450	1 540
Hrv. Kemlja (Horvátkimle)	1 590	1 766

Kotar: Šopronj

Sela:

Umok (Fertőhomok)	450	597
Vedešin (Hidegség)	480	518
Koljnof (Kópháza)	1 690	1 755
Unda (Und)	660	665

Županija: Željezna

Kotar: Subotiče (Szombathely)

Sela:

Gornji Čatar (Felsőcsatár)	670	678
Hrv. Šice (Horvatlovo)	275	281
Hrv. Židanj (Horvatzsidanyi)	1 000	1 050

Narda	675	680
Plajgor (Olmod)	241	241
Prisika (Peresznye)	835	842
Petrovo Selo (Szetpeterfa)	1 400	1 428
Temerd (Tomord)	390	468

Prema ovoj statistici u Mađarskoj živi 11 806 Gradišćanskih Hrvata. Govore čakavskim dijalektom, s izuzetkom Umoka i Vedešina u kojima se održao petrificirani oblik kajkavskog narječja sa snažnim čakavskim utjecajem.

Pojava »spontane asimilacije«

Veliku teškoću u čuvanju jezika, kulturne baštine i etničkih individualnosti predstavljaju za ovaj etnički ogranak, rastrkanost naselja i udaljenost od ostalih Južnih Slavena u Mađarskoj, s kojima dijele istu domovinu. Zbog toga je proces etničke transformacije ovdje pojava koja se ne može izbjeći i pored svih nastojanja mađarske partije i vlade da osiguraju narodnim manjinama nužne uvjete za etničko samopotvrđivanje.

Industrijalizacija zemlje dovela je do neizbježnog otvaranja seoskih zajednica koje su do tada svojim tradicionalizmom i društvenom zatvorenosti bile bastioni jezične i etničke autonomnosti narodnih manjina. Napuštanje sela obično završava i napuštanjem materinjeg jezika, gašenjem narodnosne svijesti i etničkom transformacijom. Još 1963. god. pjesnik Mate Šinković je o tome pisao: »Kod nas znam reći, va oti seli ka su blizu varoši, mladina z većega je napriek zela ugerski jezik.«

Na žalost, taj proces nije zaustavljen, tako da se sve više upotrebljava termin *s p o n t a n a a s i m i l a c i j a*.

»Pored procesa integracije može se primetiti i *s p o n t a n a a s i m i l a c i j a* — koja je, razumljivo znatno bržeg tempa — pogotovo kod onih mladih koji nisu učili narodnosni materinski jezik u školi. Usled toga njihova veza s narodnosnom kulturom i tradicijom je veoma labava, a etnička vezanost slaba. U svim tim činjenicama održavaju se objektivni procesi koji su već prešli svoj početni stadij, određujući istovremeno i sadržaj rada u budućnosti.« (Dr J. Kubatov, Nekoliko podataka o pripadnicima narodnosti u Gari, Narodne novine br. 21, Budimpešta, 1975).

Odumiranje čakavskog dijalekta

Čakavski dijalekat Gradišćanskih Hrvata u Mađarskoj polagano ali nezastavljivo nestaje. S jedne strane potiskuje ga »jugoslavenski jezik« koji se — fakultativno — uči u školi po jedinstvenom programu za sve Južne Slavena u Mađarskoj, a s druge strane životna stvarnost koja nameće mađarski

jezik. To je uočio i javnosti obznanio ugledni pripadnik ovoga dijela hrvatske narodne manjine i poslanik u mađarskom Parlamentu Josip Ostrošić.

»Mi se borimo za to — rekao je poslanik Ostrošić — da bismo svi naučili naš književni jezik, ali i dotle ne smijemo zaboraviti svoj materinski dijalekat. Treba da govorimo njime, čak ako i ne znamo sve izraziti«. (Narodne novine, br. 49, Budimpešta, 1975).

Govor Gradišćanskih Hrvata poznat je ne samo našoj već i znanstvenoj javnosti u Mađarskoj i Austriji. Među dijalektolozima najveći mar u proučavanju gradišćanskog govora pokazali su dr Ivan Brabec, prof. dr Lászlo Hádrovics, prof. dr Josip Hamm i Aleksandar D. Duličenko.

Najveći uspjeh u znanstvenoj obradi ovoga dijalekta postigao je mađarski akademik prof. dr Lászlo Hádrovics svojim životnim djelom: »Schrifttum und Sprache der Burgenländischen Kroaten im 18. und 19. Jahrhundert«. (Akademiai Kiado — Budapest 1974)

Jedini među Gradišćanskim Hrvatima u Mađarskoj koji se literarno izražavao na materinjem dijalektu bio je pokojni pjesnik MATE ŠINKOVIĆ.

Život posvećen materinjoj riječi

Rođen je 1927. god. u selu Koljnofu (Kophaza), šest kilometara udaljenom od Šopronja.

Ovo veliko selo nastanjeno je Hrvatima od 16 stoljeća, kada su ovamo došli kao dio velike etničke dijaspore hrvatskoga naroda izazvane nezaustavljivim prodorom turskih invazionih trupa u hrvatske zemlje. Koljnof je i danas zadržao svoj hrvatski karakter zahvaljujući djelovanju učitelja, svećenika i svjesnih pojedinaca — poput Mate Šinkovića — za razliku od nedalekih sela Vedešina i Umoka u kojima su se Hrvati već gotovo potpuno pomadžarili.

Mate Šinković je cijeli život posvetio njegovanju materinjeg govora i oživljavanju hrvatske kulturne baštine. Skromno i bez velikih ambicija tiho je djelovao u svome rodnome Koljnofu.

Njegovo pjesničko stvaralaštvo ima svoju višestruku vrijednost:

— prvo, on piše izvornim čakavskim dijalektom, odnosno onom varijantom koja se razvila u Koljnofu;

— drugo, svojim stvaralaštvom nije samo upozorio na kreativne mogućnosti ovoga govora već i na kulturnu baštinu ovoga narodnog ogranka;

— treće, tematikom i estetskim ozračjem stvorio je pjesničke cjeline koje oduševljavaju iskrenošću inspiracija i izvornošću jezika.

Inspiraciju je nalazio u cjelokupnoj životnoj datosti koja ga je okruživala. U sebi je nosio ritam, ljepotu i poruku narodne poezije. Koljnof je selo s ve-

ma bogatom kulturnom baštinom. U njoj posebno mjesto zauzimaju narodne pjesme, priče i narodni običaji.

Glazbeni elementi koljnofske narodne pjesme »V jutro rano se ja stane malo pred zorom« svojom su ljepotom i izražajnošću inspirirali poznatog skladatelja Josipa Haydna te ih je ukomponirao u austrijsku narodnu himnu »Gott erhalte«. Budući da je Haydn rođen u nedalekom Šopronju, to je ovaj utjecaj hrvatske pučke pjesme na njegovo glazbeno stvaralaštvo razumljiv.

Ovaj detalj iz stvaralaštva velikog glazbenika prvi je uočio hrvatski muzikolog Franjo Ksaver Kuhač. U članku »Josip Haydn i hrvatske pučke popevke« (Vijenac, 1880, 13—29) Kuhač o tome piše slijedeće: »...Ali ipak je istina, da Haydn ne bi bio, bez hrvatskoga glasbenoga dara i hrvatskoga glasbenoga materijala, stekao one znamenitosti, do koje se je uznesao«.

U duhovno bogatstvo ljudi ovoga mjesta ulaze i narodna vjerovanja koja zrače toplinom i maštovitošću. (Dr Ivan Horvat: Uloga vila u hrvatskom pučkom vjerovanju, Narodne novine, br. 5 i dalje, Budimpešta, 1977.)

Mate Šinković je pisao za svoje mještane ratare, radnike, domaćice, đake, djecu... Razgovarao je s njima uz pomoć svojih stihova, jasno, jednostavno i razumljivo. Nepretenciozno on im je iznio svoje shvaćanje svijeta i života, svoju ljubav prema njima, prema zelenoj koljnofskoj dolini i Gori iznad nje, gdje rastu vinogradi i vri mošt, svoje poštovanje prema hrvatskom jeziku i etničkom izvoru. Često puta to i nije književno djelo u smislu strogog estetskog određenja, već iskrena poruka napisana na materinjem jeziku.

Bio je svjestan da treba pisati, prije svega, a tek onda misliti na umjetnički nivo napisanoga. U uvjetima odumiranja jezika nije bilo vremena za intelektualnu nadgradnju. Trebalo je utvrđivati temelje narodnosne svijesti jer su se počeli ozbiljno raspadati.

Poznati novinar Joca Jakob, posjetivši Koljnof, uočio je tu pojavu i s mnogo negodovanja dao svoj sud o njoj.

»... Ima mjesta kaj je pomadarenje Hrvata logično i samorazumljivo: Hrvata je malo, uvijek govore neg mađarski, potihlo zaborave svoj materinski jezik. Ovdje nema ča kritizirati — jer se na ovome ne da mijenjati. Ali u Koljnofu Mađara malo ima, naša partija i vlada pomažu učenje hrvatskog jezika (natpisi su ispisani i na hrvatskom), a komu je ovdje sram govoriti hrvatski — taj i drugima čini neg kvar«.

Imajući u vidu sve okolnosti u kojima je Mate Šinković živio i radio, moramo uočiti činjenicu da su njegove pjesme posljednji pokušaji literarnog izražavanja među Gradišćanskim Hrvatima u Mađarskoj. Među mladom generacijom, vjerojatno, neće više poniknuti pjesnik koji bi krenuo književnim putem Mate Šinkovića.

Zbog toga naš pjesnik zaslužuje da mu pristupimo s mnogo pažnje i uvažavanja.

Umro je 1974. god. u razdoblju svoga pjesničkog sazrijevanja.

Još za života tiskane su mu četiri pjesme u prvoj antologiji južnoslavenskih pjesnika u Mađarskoj koja je izdana 1969. god. u Budimpešti pod naslovom »U kolo«. Njegova smrt nenadomjestiv je gubitak za sve Južne Slavene u Mađarskoj, a za Gradišćanske Hrvate posebno.

Pjesnička riječ Mate Šinkovića

U okviru stotinjak pjesama koje je ostavio iza sebe možemo uočiti nekoliko tematskih cjelina. Među njima posebno se ističu: ljubav prema hrvatskom jeziku i etničkoj pripadnosti, zajedno s ljubavlju prema mađarskoj domovini, ljubav prema rodnom selu i zavičaju, prema prirodi, roditeljima, prijateljima i ženi, te opis radova i običaja u Koljnofu i okolnim hrvatskim selima.

1. Ljubav prema hrvatskoj etničkoj pripadnosti, materinjem jeziku i mađarskoj domovini

Kompleksnost ovih osjećaja ispunjavala je cio pjesnikov život. Za njega nije bilo dileme oko jezika, narodnosti i njegovanja hrvatske kulturne baštine. Osjećao se pripadnikom hrvatskoga naroda u najplemenitijem smislu. U tome je nalazio obogaćenje svojega ljudskog identiteta.

Zasluguje pažnju tekst koji je namijenio »Narodnom kalendaru«, tradicionalnoj publikaciji koju na početku svake godine izdaje Demokratski savez Južnih Slovena u Mađarskoj — društveno-politička organizacija hrvatske, srpske i slovenske narodne manjine koja djeluje unutar Patriotskog narodnog fronta Mađarske. U tom članku Mate Šinković piše:

»O kako je teško človiuku oko serca, kad vidi, korak za korakom, da vse tihlje prepada naš lipi hrvatski jezik, — po nemarnosti. (...) Kade ste jerb naš, kade ste dica i potomci naši!? Pazi na jerb naš i tvoj! Pokazalaj ur dostkrat naša mladina da mi hoćemo kot i kroz 450 let, tako i dalje valovat našu narodnost, naš jerb naši preotcev. Milijoni hrvatski junakov seje skrjavilo, da u ovoj junačkoj krvi potopu vse one, ki tresu temelje hrvatske grude i potkapaju tla naše kulture. Zaman je vsako pitanje, dijamanti se krez dijamante brusu. Mi znamo da je i med najboljom pšenicom kukolja. Vsaki pedanj naše zemlje morala je otkupiti krv, suza i pot hrvatski.

U livoj ruki plug, u desnoj oštar mač: ovako vsu pisale brazde crne zemlje naš jerb. Hrvat si i ovo hvaluj vsenek, osobito si Ugar, čuvaj zemlju tvoju s ugarskim (nečitko) i s hrvatskim jezikom. Čekadu nas hopet na novič dušeće cveće, ptičice, kitice i hrvatske sanje, — čekadu nas iz hrvatskim duhom napunjene doline i brižići. Trsi se, nek po hrvatsku pominat doma, kad ti je darovan naš lipi jezik, ki se smi u red postavit iz drugimi jeziki. On vrlo gluši i je tako bogat, da s njim moreš izreči vse čati pamet kaže i srce očuti.

Grišiš. kad ne govoriš hrvatski, kadegod tije triba i kad tise k tomu pri-
lika nudi. Govori doma i vsagde, kade tije moguće ar nek po jeziku ćedu znat
dasi Hrvat — koga te nebude nigder sram. Ptica se pozna po perji a človik
po govoru. Trsi se, da govoriš po našem jeziku s čim lipše i zversenije, kot
kadbi najbolje knjige stal. Ar velika je sramota, kad veliš dasi Hrvat, i ne
govoriš zvršeno po svojem materinskom jeziku. Neka uplitati u svoj jezik
tuđe riči, ar stim se uvađuješ dasi rođ tuđinca ili da neznaš govoriti svoga
jezika. Mi smo krivi ako dopuščamo da prepada naš jezik, kad vidimo kako
veliku slobošćinu uživamo va našoj sadašnjoj vladi. Dostanemo naše knjige,
moramo se učiti po svojem najsladem jeziku, dostanemo Narodne novine, —
znanost i put pravičnosti. Da ne dojde red nato, ako zapustimo slobodu našu,
— da jimamo umiranje, živo pokopanje našega jezika, Da nebudemo morali
žalno zdihavat »kade te glušat ove tužnomile jačke i pesme«:

*Žito kosi klinčac moj,
Ja pobiram rukovieće.
S njim ulazem na pokoj,
Pokošeno poljsko cveće.*

*Postan malo, klinčac moj,
Glej nek ovo tužno cveće.
Kot se rusi na pokoj . .
Da već nigdar procvast neće!*

*Ostav mi nek jedan cvet,
Da kad cvećeje vse pomrije,
Kad nam bude suz pun gled,
Neka nam se ov još smije!*

Hrvati biti i ostati — po hrvatsku si dicu odgojit, po hrvatsku se pominat,
pak si vsaki svoju dužnost do zadnje pakljice ispunit. Narodnost naša, jezik
i kultura naša su ali pridavki sriće naše: ar od naši preotcev nam naprik
dana gruda hrvatska je zalog našega opstanka.«

U pjesmi *Sladka sanja* autor iznosi i vlastitu poetsku viziju hrvatske
autohtonosti:

*Čini mi se, došal je kralj,
glasno veli: ovo je moj raj!
Srce mi tuca, ali se nori
On čisto po hrvatsku govori!*

— — — — —
*Čujem z veseljem hrvatsku rič,
na svitu mi je vo najdraži kinč.
Daje mi ruku i veli: brat
i Vi ste, kod i ja, Hrvat.*
— — — — —

Premda se osjećao Hrvatom, Šinković nikada nije zaboravljao da mu je Mađarska domovina. U pjesmi *Dužnost domovini* iznosi svoj patriotizam:

*Upoznat Domovinu — zadaća budi vam vsim,
Priznanje joj pokažite, predraga ditca s tim.*

*Njoj s cele moći služiti, va dobru i va zlom,
To držite si za dužnost, da srićan bude dom.*

2. Ljubav prema prirodi, zavičaju i rodnom selu

Šopronj sa svojom okolicom spada među najljepše dijelove Mađarske. Koljnof je jedno od najljepših sela u tom kraju. Smjestio se na posljednjim obroncima austrijskih planina, tamo gdje počinje beskrajno zelenilo mađarske ravnice. Koljnofčani su veoma ponosni na svoju Goru koju su svojom marljivošću cijelu zasadili vinovom lozom. Na Koljnofskoj Gori Šinković je najradije provodio svoje časove odmora, u staroj čuvarskoj kućici, okružen trsovima i s prekrasnim pogledom na Koljnofsku dolinu, s jedne strane, a s druge na Šopronj i Gradišće. Uvečer kada se upale svjetla, promatrao je nedaleka sela u susjednoj Austriji u kojima također žive Hrvati. Granica ih je učinila udaljenijima nego što u stvari jesu.

Svome selu i zavičaju posvetio je brojne stihove, među kojima se ističu pjesme: Na našoj Gori; Vinograd; Gori; Ne pozabi lipo polje; Žetva; Marciuški vetar; Protuliće; Na koncu leta; Lipi maj; Jesen; Berba graha; Jelvice zelena; Zimske sanje.

U opisu pejzaža, ili pojedinih dijelova flore svoga zavičaja, pjesnik pokazuje veliko jezično bogatstvo. Oživio je mnoga imena biljaka koja su i mnogi mještani zaboravili, koristeći se mađarskim nazivima. Primjer za to je pjesma *Protuliće*.

— — — — —
*Berem si fajgulice na našem vrti,
Zmožna krasna duha i lilasti herbti.
Sjaj cveća, pervašnje oblasti,
Od gjungje zlate rose, čedu zrasti.
Plavenke uz potok i žablje korenje,
Pokerlo je sinokoše, grmlje i zelenje.*

U pjesmi *Pesnik u jeseni* očituje se pjesnikova posebna vezanost za proljeće i cvijeće, za nježno buđenje prirode i osjećaj da život vri u svojoj punini.

— — — — —
*Došal je sumrak lipomu cveću,
njihovu krepost vreda vidit neću.
Vrti su ubogi
takaj i utoki —*

rože i kitice
uvehle su tiho.
Doba j došla,
hora prošla.
U krajnjoj jeseni
se već ništ zeleni!

3. Ljubav prema roditeljima, prijateljima i ženi

Svoje najbolje stihove, Mate Šinković je posvetio svojim roditeljima. Među najljepše pjesme koje je napisao možemo ubrojiti one posvećene majci.

Na majkin dan

*Najmilija i najdraža
Ti si majka srcu mom,
Tvoje ime drag je kamen —
Najdraži na svitu tom.*

*Danas kada celim svitom
Vsaki slavi Majkin dan,
Evo i ja hoću ništo,
Kotno hvalu da ti dam.*

*Nimam zlata, niti srebra,
Da te š njim nakinčim vsu,
Al' kinč sam vindar našal
V srcu za te pesmu vu.*

*Zvadil sam ju z srca moga,
Da ju k tebi, majka, dam.
Danas kada celim svitom
Vsaki slavi majkin dan.*

Ljubav prema roditeljima nalazimo u slijedećim pjesmama: Moj otac; Majki; Najzad ću dojt majka; Miloj majki.

Jednako osjećajan, premda tradicionalistički suzdržan, pjesnik je i u stihovima koje posvećuje ljubavi srca:

— — — — —
*Pod oblokom z gatricami
Stoji mili — pod njim vani.
Mila spava — joj se sanja
Zvezdu svitu z milovanja.
Nujno gluši jačka stara
Z melodijum od gitara.*
— — — — —

4. Ljubav prema djeci

Budući da nije imao potomstva, Šinković je veliku pažnju i mnogo nježnosti posvećivao djeci. Rad s djecom u školi njegova je neispunjena želja. Zbog materijalnih i zdravstvenih razloga morao je prekinuti školovanje na Višoj nastavničkoj školi u Budimpešti i zaposliti se na mjestu blagajnika u seoskoj poljoprivrednoj zadruzi.

U pjesmi *Zimsko veselje* uspio je ritmom i rimom predočiti dječju radosnu igru saonicama u snijegu.

*Snig sad padje
Tiho laglje.
Pod puni se
Belo je vse.
Dica viču,
Rado kriču:
Sanke najper,
Z briga hakder!
Doli fuzat,
Drhtat, luzat.*

— — — —

Osim spomenutih tema, pjesnik govori i o vlastitim razmišljanjima, uspomenama...

Piše i prigodno. Čestita Novu godinu, Majčin dan. Piše i o radovima u polju i o svemu što se zbiva u njegovoj životnoj sredini.

Svaki od njegovih stihova moramo promatrati i kao poruku i kao izraz objektivne stvarnosti u kojoj pjesnik živi i stvara. Tada se oni predstavljaju u novom svjetlu: kao borba i vjera, kao ljubav i tuga, kao, možda, posljednji glas o trajanju ovoga etničkog ogranka, a to znači kao pozdrav vremenu koje je prošlo i koje će doći.

Ako inzistiramo isključivo na estetskom vrednovanju Šinkovićeve poezije, tada nam se ona nameće kao stilska kombinacija utjecaja velikoga gradišćanskog pjesnika Mate Meršića Miloradića i narodne lirike njegovog zavičaja.

Prerana smrt spriječila ga je u doradi pojedinih pjesama, tako da se mnoge od njih doimaju kao skice. U istom se položaju nalaze i njegove slike, rasute po selu, jer ih je poklanjao svima koji su imali razumijevanja za ono što je radio.

Želimo da ovaj izbor iz njegovog stvaralaštva ostane u sjećanju svih koji žele shvatiti tihi poruku preminulog pjesnika. Time zahvaljujemo ljubavi koju je Mate Šinković osjećao prema domovini svojit otaca, domovini koju nije nikada upoznao. Umro je sanjajući o njoj.

NA PRAGU PROTULIČA

*Prva j bila snigoljica,
glasnik blizu protuliča.
Još pod snigom je hottila
kuknut kodi bela vila.*

*Ni već žuta suha trava,
zeleni ju to narava.
Puščadu male glavice
lipe duhe fajgulice.*

*Na pragi smo protuliča,
mislim va će bit nam sriča.
Teške bunde, halje, doli,
vozmo se van si iz koli.*

*Zaran došla j lipa doba,
stala se j s zimskog groba.
Srce veselo nam tuca,
Protuliča zora puca.*

PROTULIČE

*Uz utok se šećem i gledam travu,
pod plavim nebom, daleku livadu.
Sunčani traki, kako gladu zemlju,
maloj klici, zrncu da naturu teplu.
Gaji je, goni lip prolećni čas,
došlo j'vrime za vse nas!*

*Berem si fajgulice na našem verti,
zmožna krasna duha i lilasti herbti.
Sjaj cveća, pervašnje oblasti,
od djundje zlate rose čedu zrasti.
Plavenke uz potok i žablje korenje
pokrilo j' sinokoš i grmlje zelenje.*

*Gazim ja po seli, na vsaki kraj čujem,
vrbove fućkice nad kih se radujem.
I dicit veselje, se jim ja aldujem.
vse želje jim spunit, ar nigdar ne psujem.
Ptičice pevadu, leteće va zraku,
lastavice pored, ke sidu na vlaku.*

*U protuličnu dob i čelica mala,
nutri va škurini, nek za zimu j'znala.
Van doletec s koša blažena j'postala,
cveća, kitic duha, slatki med joj dala.
Slavulj se visoko uvija jačkajuć,
protuliće j'došlo, doba tepla znajuć.*

*Poljodelac gleda veselo zemljicu,
trud, muku i delo — jarac i šenicu.
Vsakidanji krušac pušćal je kličicu,
da nahrani po vsem svitu vsu dičicu.
O Protuliće lipo, iz cveća koruna,
daj nam klase zrasti, tuste i kot duna.*

NE ŽALIM JESEN

*Ne žalim jesen, padajuće lišće,
uvehnute kitice i puste verće.
Potahnul je kraj, suho j žuto lišće,
nosi ga nek veter, pusto j golo kiće.*

*Magla i mraz vlada v krajini,
godina moći puste doline
da ne bud ostanka od letne vrućine.
Lipi spominki: vse projde i mine.*

*Dojde neka strašna zima ljuta,
gavrani černi, sniga ča prik puta.
Pod snigom neka goji, roni žitak,
ki s' narodi bude blažen i omitak.*

*Kad pak protuličnoga sunca kušac
goni beli snig, mori zime dušac,
polje neka rodi žitvenu kličicu,
po stabavlji bude viditi kiticu.*

*Za protulićem dojde neka leto,
kada bude vsim blaženstvo početo.
Teplo sunce, kitic, krušac beli
na polji budemo mi vsi skupa želi.*

JESEN I

Minulo je protuliće, skrsli letni dani,
Cvetić ki još sada cvate, jedva najt je vani.

Oštar, mrzal vetar puše, kidajuć lišće,
Nemilostno narav brije, da od tuge vrišće.

Ptičić mili ni j već ćuti, sele se na put jugu.
Njim bi spravil vetar ljiti neprebolnu tugu.

Zemlju kriju magle guste, godine ju kvašu,
Doklek se na kraju puste, snigi rastrovašu

JESEN III

Ni već tako žarko, teplo protuliće,
ne spušća već doli široko nje trake
kod kad bi se bilo, talo iz cerljene,
z oblaki skrojene, iz samitne stelje.

Trudna je i zemlja, večna naša mati,
ka nas je hranila va dužičkom leti.
Ča od protulića do kasne jeseni
ćuda kitic, tega — sada j dala zrasti.

Zelena joj pratež ku je sad hitila
i si je jesensku halju nahvalila.
Dugo i vu neće ona već nositi,
ar beli mrzaz hitro će joj ju prositi.

Nišť veselja nima sad već zemlja mati,
ona j jako trudna, hoće počivati.
Pokrivalo će bit žuto-šaro lišće,
ko će ju obranit velike zimoće.

Spavaj zemlja mati, zapri černe oči.
Slatkom snu počivaj zimske merzle noći.
Kad pak dojde jednuć lipo protuliće
donesi nam ćuda radosti i sriće.

ZIMSKO VESELJE

*Snig sad padje
tihu laglje,
pod puni se,
belo je vse.
Dica viču,
rado kriču:
sanke najper,
z briga hajder,
doli fuzat,
drhtat, luzat,
bukte z sniga
brcat v biga.
Ruljat deda
z sniga, z leda.
Ložit oganj
uz vrbov panj.
Oganj puhat,
ruke hukat.
Vo su šale
dice male,
radost zimske
od vse dice*

NOVO LETO

*Na turmiču ura zadnja
Jur odbija — staro leto!
More bit da vam u sruču
Novo bud vsim početo.*

*Veselje, radost, ka zviru,
Želje mira — rad pošilja.
Staro leto teško kine,
I na seveke jur mine.*

*Bud zapretno Novo leto!
Vsim na želju, vsim odkrito.
Pozdrav zami, bol odmami,
Budi sriča vsenek snami.*

*Blagoslov će nas pohodit,
Daruj vsega, žita rodit.
Ar budmo vsi zadovoljni
Ne za pinez, vse va lodni!*

KIPI MUŠT

Po trgadbi kipi mušt,
kad se sturma budi kaš.
Vino veli
obraz beli,
pijan ljuto
psova kruto.
Štima daj vsaki dan jutro.

Trizan si jur, vino j čisto.
Ne budi kod pras uz korito.
Poštenje je gjungje tvoje,
zato merkaj,
meru jimaj.
Pohvaljenje ljudi čekaj.

ŽETVA I

Zemlja brižna, mati mila,
Z rodnom si nas naplatila.
Ko sad bude tebi hvala,
Kruha si nam zrasti dala.

TETA KATE

Ni već stara i ne mlada.
Oholiju odurava.
Od nje jezik nij podrašćen,
gori vsenek bolje neg ken.
Jima nje jezik jiglicu
kod učitelj baticu.
Čuda put je fajna strina
ne veli da neće vina.
Čeplje si gor ne zažnera,
ubuva se kod je mera.
Zdrava j ona kodi koren,
medicin je njoj prešporen.
Ovoj naša teta Kate,
odišla b oš za soldate.
Pitamo ju za novine —
ne zna jim povidat jime.
Ali pitaj ju za glase,
pak ne smiš pogledat na se.
Se zna, još ikoga ropu

*i slobodnu Europu.
Klanfat ona veli neće,
glava joj se vsenek kreće.
Ako ćeš do neba zdižeć
ona će ti vsenek priseć.
Ako j pak ča govorila,
kaje se da nij hotila.
Ona je iz vraže kože,
za volj toga ljubi rože.
Malo žen je, ovo znate,
kod je naša teta Kate.*

MAJKIN DAN

*Kad bi bogat bil ja majka,
Onda bi se radoval,
Ar bi mnoge kinče svita
Vam pred noge složit znal.*

*Veća mi je ali radost,
Ča ja morem ljubit Vas,
Od bogatstva veći kinč je
Verna ljubav vsaki čas.*

*Zato Vam ja serce moje
Nosim vsad na Majkin dan,
Vsaki hipac žitka moga,
Če prikazan bit nek Vam.*

NA MAJKIN DAN

*Najmilija i najdraža
Ti si Majka srcu mom,
Tvoje ime drag je kamen —
Najdraži na svitu tom.*

*Danas kada celim svitom
Vsaki slavi Majkin dan,
Evo i ja hoću ništo,
Kotno hvalu da ti dam.*

*Nimam zlata, niti srebra,
Da te š njim nakinčim vsu,
Al'kinč sam vindar našal
V srcu za te pesmu vu.*

Zvadil sam ju z srca moga,
Da ju k tebi, Majka, dam.
Danas kada celim svitom
Vsaki slavi majkin dan.

MOJ OTAC

Delal je čuda na polji,
Bil je vsenek va nevolji.
Popil dosta suz
i slanoga pota!
Prez špota —
Siromah je bil!

Deržal je čversto plug,
Oral je zemlju na lug.
Prigne se teško —
došla je starost.
Prošla j mladost
dojt će žalost.

Oči diboko jur sidu,
Vlasi potiho jur bilu.
Obraz je z oran,
jako poderan.
Sedmu desetku
gazi i lovi!

Doba došla je jur zato
Da živiš ne na rate!
Vse bolje čekaj
vesel se žitku.
Dobro ćeš jimat —
i mir uživat!

1953.

NA NAŠOJ GORI

Stojim na Gori i gledam krajinu
pod kum su kosili nezdavno još travu.
Va lipa krajina stoper je sad cvala,
i voj lipoj gori korunu je dala.
Jedan uz drugoga kod vojaki — vinogradi,
ki su letos čuda grojza rodit dali.
Ovde, onde jedna ušušena briska,
malo ji je bilo zato, nas ne stiska.
V nebo kaže strašno orihovo kiće,
od koga sad padje sedmerasto lišće.
Plug diboko riže brazde ino grude,
da nam k letu kruha ništo veće bude.
Na vrdirskoj kući jedna sraka kara,
oh ti lipa gora, kako si ur stara.
Vidim da sad gonu krave domom s paše,
na šopronski brigi sunce črljeno jaše.
Delači po cesti trudno koracadu,
kad konac nastane jesenskomu danu.
Ure slabo biju, kaj dalekom turmu,
sova se jur javlja, a mačkice durmu.
Mrzli zrak poteže i magla se brodi,
prebližna noćica, veli sad ur hodi.

VREBAC

Stari vrebac zijuće,
Krovi zgora pijuće.
Okolo skakuje,
Gvišno, vruće mu je.
Kreljute rasteže,
Za dimljak se leže.
Po plehi rompaće
Iz nokti čorbaće
Sunce dobro grije
Teplo mu se smije.
Na podi mačkica
Zduši vrepčiča.
Po gradici gori,
A po krovi doli,
Blizu njega smulja,
Kod ka b bila s ulja
Tanko se proteže,
Vsenek bliže leže.
Vrebac je zaopti

Od straha se poti.
Mačkica poskakne
A vrebac joj pahne,
Na krov gori zleti
Kot vražič prokleti.
Sad ju stopar draži,
S kreljuti ju praši.
Vako j' pohodila
Naša mačka mila.
Nij bilo pečenje
Neg prazno sušenje.
Po plehi se fuzne
A pod strihu copne,
V sudič pun iz vodum.
Kumaj van isplazni
Počinut se lazni —
Od srama uteče,
Daleko proteče.
Znaš, ki kopa jamu,
Sam upade va nju!

MALI ROB

Mila, tužna ptica,
Draga pevačica,
Zač ti je tamnica
Va mala gajbica?

Ča nigdor ne čuti
Ov tvoj žitak ljuti,
Da si ti v samoti
Spodobna siroti?

Znam da bi letila
Kude bi hotila,
Priko loz i polja,
Kude te je volja.

Polje i lozice
Jesu domak ptice.
Grm i gusto lišće
Su joj bivališće.

ZMAJ

*Stari otac, ki od dice nikad nima mira,
Moral im je zmaj načiniti, s beloga papira.*

*Zdignul se je zmaj visoko, al' najednoč stane.
Zaplel se je s dugim repom u oriha grane.*

*Gledaju ga dica, kako zvrhu njih prheće,
Žal im ga je, ar on bome — doli dojt već neće*

NA DAN STARCOV

*Oj Sunce! Ti lipo presvitlo Sunce!
Ko rasvitliš diboko kraje i vrhunce,
Davaj starcem danke, još oš čuda lipše,
Da doživu starost oni čuda više!*

*Lipa starost — velu oni žalost!
Istina je da već neće dojt mladost.
Veći del kruha su oni potrošili.
Mnogo dankov, nočic, skupa su dvorili.*

*Belu, sedu vlasi — pusta j vreda glava,
I no ruka derhšće — zlumenje nam dava.
Došla j starost tužna, ino jesen žitka!
Mirni dani danas bit će vam dobitka.*

MIR

Kópháza, 1974. március 13.

*Zadobene zemlja življenje, na protuliće,
kad se napunidu s lipim cvećem kiće.*

*Kad znikne klica vsakidanjega kruha,
sinokoše, doline proljive lipa duha.*

*Utoki, brižki, zviranjki i livade —
koruna maja, narava prez smrade.*

*Nezbrojni roj pticov veselo zjačkiva,
zvezdic množina odzgor nam pošilja.*

*Zlata rosa jutro i sunašće prosvane,
plavo morje iz šumenjem postane.*

*Žitak mali, slabi, o ti mira doba
ka nepoznaš i nenosiš nigdir roba.*

*Visoko va zraku slavuj si zjačkiva,
pčele i mrevunci miran žitak zdiha.*

*Poljodelac ore, goni jarke krave,
veselo si fučka i kosi skure trave.*

*Mašine v fabrika pelja delaći roj,
mirno se raduju, množima veliki broj!*

*Vse skupa vo daje človičanski žitak:
prez brige radovat, mir je vsim dobitak!*

*Jednoglasno slaviti, mirovno je cilj:
v beloga goluba staviti mira pilj!*

SUTON ROPSTVA

*Dok će bit sužanstva jaram,
da ne bude vas svit sram?
Dok će jimat ropstva lanac —
ta teški železni panat?
Doklek će oš spleten korbač
bit černjaukov zdaran nošac?
Doklek će kričati celi svit
slobod i mir, kade će bit?*

*Zač je takov krajov svita —
da je med ljudi razlika?
Moreš li bit zač si črnac,
ali žuti čvrst Japanac?
Nite ta Majka rodila,
ka si je dite ljubila?
Zač ne moreš najti potpor,
moraš gaziti vrući sumpor?*

*Kad budeš znal reći sloboda,
voj najlipši vez zaloga.
Ovaj sad neg kratka sanja,
prost se bogatomu klanja.
Jednuč će vam zvezda zajt,
ka će vam vo se dat najt.
Gazit ćete sloboda put,
iz š njim najti mira kut!*

Kad vam dojde žarko sunce,
ko pojišće vse vrhunce,
Mir donese vsim va srce,
kodno malo živo zrnce.
Bud pozdravna zemlja južna,
napojena si još krvna!
Želje čuti, mirni traki,
nete bit magleni mraki.

Čujte naše pesme verne,
za vas boreć, glušu mirne!
Bit će kod vas modro nebo!
Utišat će morje — tiho!
Suza bliskat od veselja,
najti hoćete pretelja.
Na sutonu ropstva žar,
slobod će bit vaš lip dar!

ŽELJA

Pod plavim nebom, na zelenom polju,
Kod zlata traka svitlu se sinokoše.
Mali potočić curklja u šumu,
Spominak sprehaja mene i tovaruše.

Kade nek mali zečić utima,
Divlja svinja u lozi jišće želude,
Kade počiva mir pri dolina,
Onde meni želje mesto bude.

Dobri ljudi najti ćeš vsagdir,
Nego dobru majku i nje zlate ruke.
Mili dom, teplo gnjazdo nigdir,
Sanje su ti teške, suze žuhke muke.

Fo želje kreljuti domom hlepim
okol moje zipke i majkine jačke.
Sladkoće sercu, domaće željim
Oš jednoč pogladit naše mačke

NOĆNI SERENAD

Misec spušća svitle trake,
razsvitli ceste i jarke.

Pod oblokom z gatricami
stoji mili, pod njim vani.

Mila spava, joj se sanja
zvezda svitu z milovanja.

Nujno gluši jačka stara,
z melodijum od gitara.

Tiho! Tiho ljubav moja,
diboka je sanja tvoja.

Nažgi meni ti svićicu,
dam ti naprik vu kiticu.

Srca žar kod oganj pali,
vi šipki su tebi cvali.

Mila stane, oblok gane,
z belum rukum ona mahne.

Ovo jesam srce verno,
bliska ti se oko černo.

Naša ljubav je prez kraja,
z sladkoga srićnog raja.

Zagluši još jednoć jačka:
lahka bude ti va noćka.

Bledi misec nas sprehađa
od noćnoga serenada.